

20.11.2025- 100 ROCZNICA ŚMIERCI STEFANA ŻEROMSKIEGO

(1864-1925)

Krótką notatka o STEFANIE ŻEROMSKIM

Stefan Żeromski urodził się 14 października 1864 roku w Strawczynie koło Kielc w zubożałej rodzinie szlacheckiej. Był synem Wincentego Żeromskiego i Franciszki Józefy z Katerłów.

W 1873 roku rozpoczął naukę w elementarnej szkole w Psarach. Zdobył tam wiedzę wykorzystał rok później podczas egzaminów do Męskiego Gimnazjum Rządowego w Kielcach. W trakcie nauki stracił rodziców: matkę w 1879 roku, zaś ojca cztery lata później. Po ich śmierci Żeromski utrzymywał się głównie z udzielania korepetycji. Z czasów gimnazjalnych pochodzą jego pierwsze próby literackie – wiersze, dramaty i przekłady z literatury rosyjskiej. Nad jego twórczym rozwojem czuwał ulubiony nauczyciel, polonista – Antoni Gustaw Bem. Młody literat zadebiutował w roku 1882, publikując w „Tygodniku Mów i Powieści” tłumaczenie wiersza Michała Lermontowa *Pragnienie*, zaś w „Przyjacielu Dzieci” utwór *Piosnka rolnika*.

Trudności finansowe i kłopoty zdrowotne sprawiły, że Żeromski nie uzyskał matury. Jesienią 1886 roku wyjechał do Warszawy, gdzie wstąpił do Szkoły Weterynaryjnej. Podczas działalności w tajnej akcji oświatowej i studenckim kółku kielczan zetknął się z ruchem socjalistycznym. W 1888 roku zrezygnował ze studiów i od tego czasu utrzymywał się głównie z udzielania korepetycji dzieciom z bogatych szlacheckich domów. Od 1889 roku utwory Żeromskiego zaczęły ukazywać się w „Tygodniku Powszechnym” i „Głosie”. W tym ostatnim opublikował korespondencję zatytułowaną *Spod Stopnic*, którą podpisał pseudonimem Iksmoreż. Swe utwory wydawał także pod nazwiskami Józef Katerła, Maurycy Zych i Stefan Omżerski. W 1890 roku Żeromski przeniósł się do Nałęczowa, gdzie dalej zajmował się udzielaniem korepetycji. Tam poznał Oktawię z Radziwiłłowiczów Rodkiewiczową, która w 1892 roku została jego żoną. W tym samym roku przed pisarzem otworzyła się perspektywa osiedlenia się w Szwajcarii, w Rapperswilu, gdzie znajdowało się Muzeum Narodowe Polskie. Literat objął tam posadę bibliotekarza i pracował m.in. nad skatalogowaniem dzieł dotyczących Adama Mickiewicza i Tadeusza Kościuszki.

Latem 1896 roku powrócił do Nałęczowa. Pobyt w Rapperswilu pozwolił mu nawiązać nowe znajomości. Zetknął się tam z pisarzami oraz działaczami politycznymi i społecznymi, m.in. Gabrielem Narutowiczem, Julianem Marchlewskim Edwardem Abramowiczem. W 1897 roku otrzymał posadę w Bibliotece Ordynacji Zamojskich i przeniósł się z rodziną do Warszawy. We wrześniu 1899 roku na świat przyszedł syn pisarza – Adam. Od 1905 roku literat przebywał

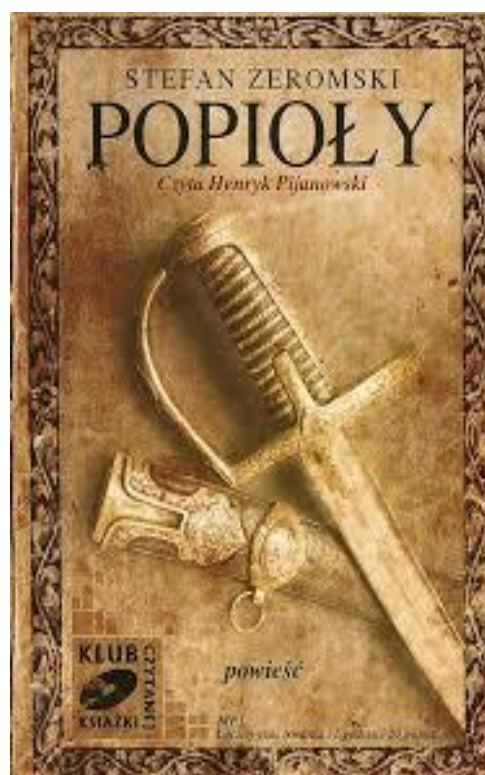
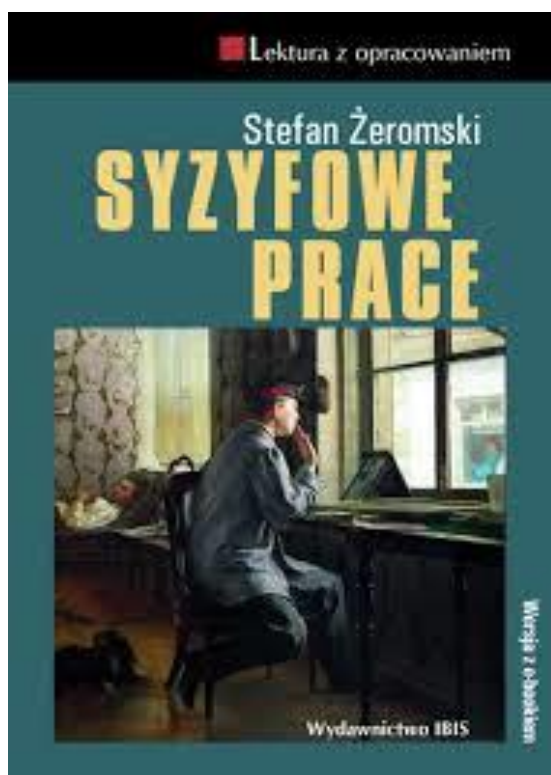
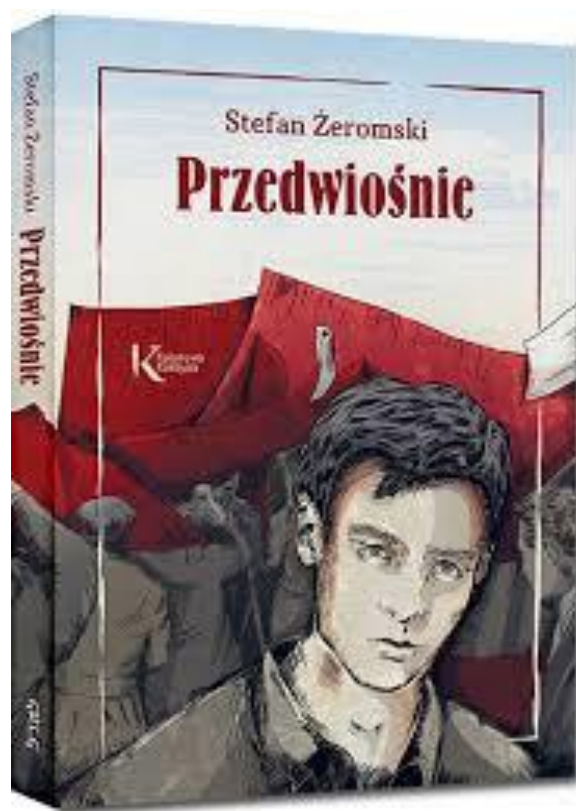
w Nałęczowie, gdzie obok pracy literackiej poświęcał się działalności społecznej. Był inicjatorem założenia Uniwersytetu Ludowego, optował za przeprowadzaniem kursów dokształcających i utworzeniem teatru ludowego. To z jego inicjatywy powstało w 1906 roku Towarzystwo Szerzenia Oświaty „Światło”. Burzliwe czasy rewolucji pobudziły aktywność artysty. Pisał wiele artykułów i nowel. Często zmieniał miejsce zamieszkania. Przebywał m.in. w Zakopanem, Nałęczowie, we Włoszech, gdzie leczył się wraz z synem, który odziedziczył po ojcu chorobę płuc. W latach 1909–1912 mieszkał z rodziną we Francji. W 1913 roku przyszła na świat Monika Żeromska, jego jedyna córka. Jej matka, malarka Anna Zawadzka, była drugą partnerką życiową pisarza, która towarzyszyła mu do śmierci.

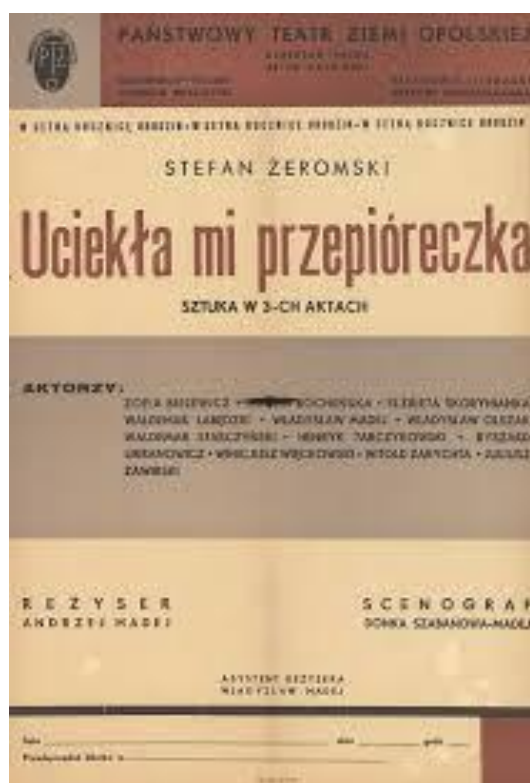
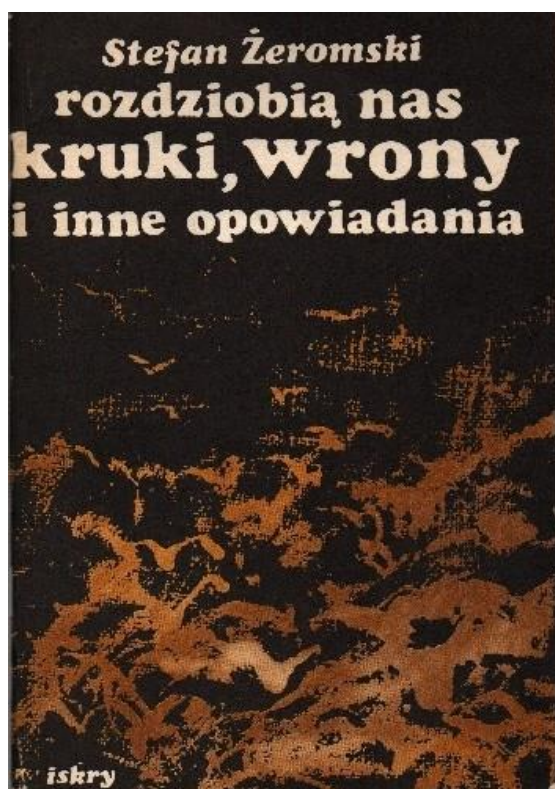
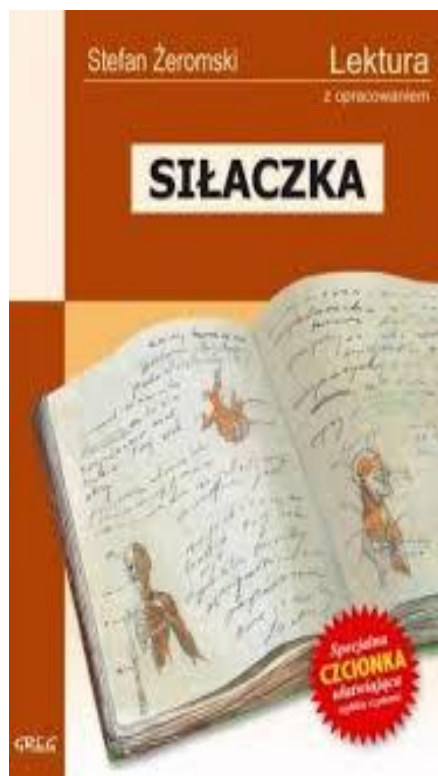
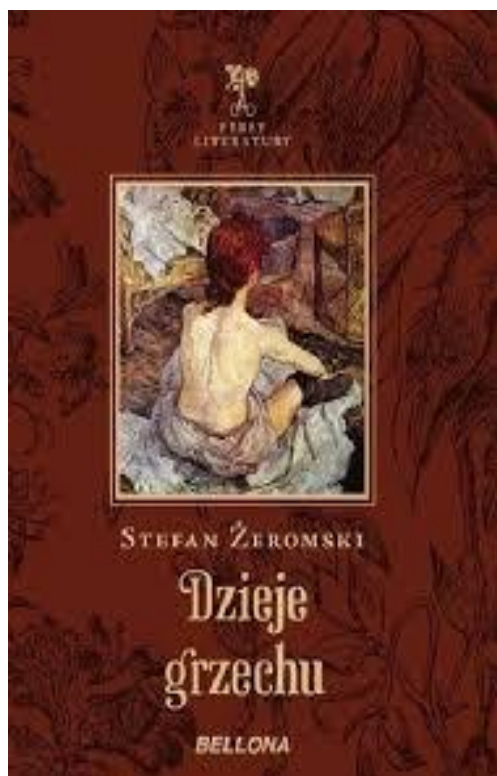
Okres pierwszej wojny światowej to czas, kiedy literat mocno zaangażował się w sprawy kraju. Pełnił m.in. funkcję oficera w krakowskim departamencie wojskowym Naczelnego Komitetu Narodowego, zastępcy sekretarza w Naczelnym Komitecie Zakopiańskim. W 1918 roku zmarł Adam, syn pisarza. W tym samym roku literat został wybranym przewodniczącym Rady Narodowej Rzeczypospolitej Zakopiańskiej. Pierwsze lata niepodległości przyniosły Żeromskiemu przypływ energii twórczej. Powrócił do Warszawy i kupił dom w Konstancinie. W 1920 roku został prezesem Związku Zawodowych Literatów Polskich. Wraz z Janem Kasprowiczem i Władysławem Kozickim uczestniczył w akcji plebiscytowej na Warmii i Mazurach. Związany z wybrzeżem przewodniczył Towarzystwu Przyjaciół Pomorza. Ostatnie miesiące życia spędził w otrzymanym od prezydenta mieszkaniu w Zamku Królewskim w Warszawie. W 1925 roku z inicjatywy Stefana Żeromskiego powstał polski oddział PEN Clubu, którego pisarz został prezesem.

Literat zmarł 20 listopada 1925 roku w Warszawie. Został pochowany na cmentarzu ewangelicko-reformowanym. Pożegnalne utwory poświęcili mu m.in. Władysław Broniewski, Mieczysław Jastrun, Jan Lechoń, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Antoni Słonimski, Julian Tuwim i Leopold Staff.

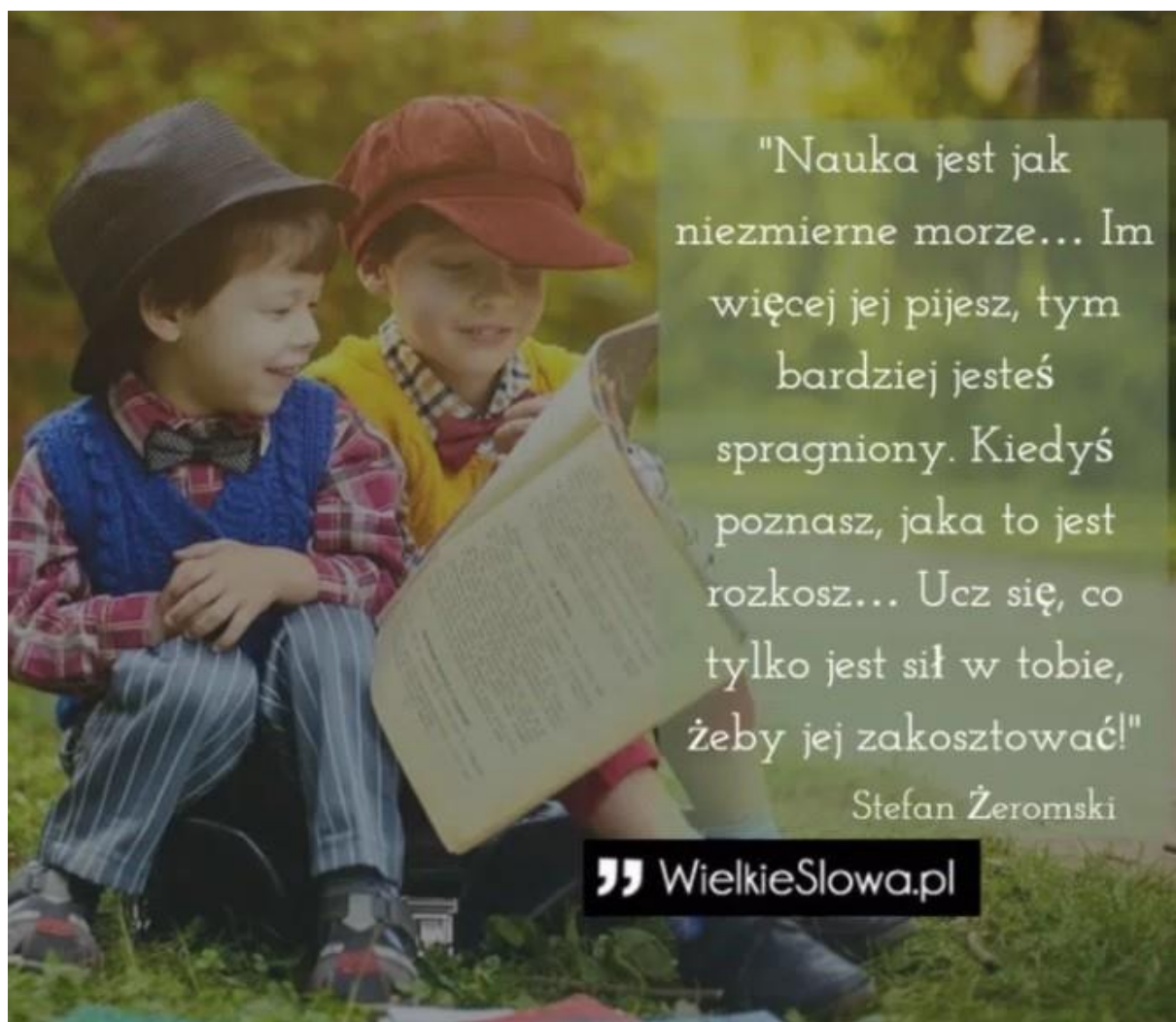
Źródło: https://mnki.pl/zeromski/pl/o_muzeum/stefan_zeromski__biografia

ZNANE UTWORY

SŁYNNE CYTATY

cytat.pl

„ Człowiek nie jest nigdy tak szczęśliwy ani tak nieszczęśliwy, jak mu się wydaje. Życie jest cudem i tragedią, jest wszystkim, co najgłębsze i najwznioślejsze w naszym duchu. „

Szczęście moje mieści się w wyrazie:
wolność.
- Stefan Żeromski

WielkieSłowa.pl

"Kto na ziemię ojczystą, chociażby
grzeszną i złą, wroga naprowadził,
ten się wyrzucił z ojczyzny.
Nie może ona być dla niego już nigdy
domem, ni miejscem spoczynku".

Stefan Żeromski

